

Косінська Наталія Леонідівна,
Інститут мистецтв
Київського університету імені Бориса Грінченка,
бул. І. Шамо, 18/2, 02154, м. Київ,
kravpik.natalia@gmail.com
ORCID iD 0000-0001-8745-9495

СТИМУЛЮВАННЯ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ ВОКАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНО-ОБРАЗНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті визначено педагогічні умови формування сценічно-образної культури в процесі вокальної підготовки. Детально висвітлено важливу педагогічну умову — стимулювання творчої самореалізації майбутніх учителів музичного мистецтва у соціокультурній вокальній діяльності. Схарактеризовано основні форми та методи формування сценічно-образної культури відповідно до визначеної педагогічної умови, окреслено мету, розкрито сутність понять і визначено їх вплив на вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Ключові слова: педагогічні умови, сценічно-образна культура, процес вокальної підготовки, форми, методи, творча самореалізація.

Косинская Н.Л.

Стимулирование творческой самореализации будущих учителей музыкального искусства в социокультурной вокальной деятельности как педагогическое условие формирования сценически-образной культуры

В статье определены педагогические условия формирования сценически-образной культуры в процессе вокальной подготовки. Подробно охарактеризовано важное педагогическое условие — стимулирование творческой самореализации будущих учителей музыкального искусства в социокультурной вокальной деятельности. Освещены основные формы и методы формирования сценически-образной культуры в соответствии с определенным педагогическим условием, обозначены цели, раскрыта сущность понятий и определено их влияние на совершенствование профессиональной подготовки будущих учителей музыкального искусства.

Ключевые слова: педагогическое условие, сценически-образная культура, процесс вокальной подготовки, формы, методы, творческая самореализация.

N. Kosinska

Stimulation of creative self-realization of future teachers of musical art in sociocultural vocal activity as a pedagogical condition for the formation of the scenic-figurative culture

The article defines pedagogical conditions of formation of stage-shaped culture in the process of vocal preparation. The important pedagogical condition is described in detail: stimulation of creative self-realization of future teachers of musical art in socio-cultural vocal activity. The main forms and methods of formation of a scenic culture according to the determined pedagogical condition are characterized, the purpose is determined, the essence of concepts is revealed and their influence on the improvement of professional training of future teachers of musical art is determined.

The main tasks of the paper are to analyse the state of the problem under study in pedagogical theory and practice; definition of the pedagogical conditions that are most expedient and effective for the formation of stage-shaped culture in the process of vocal training, namely: strengthening

the humanistic function of the content of vocal training on the basis of the implementation of the value meanings of musical art; the inclusion of interactive methods in the process of vocal training for future teachers of musical art; stimulation of creative self-realization of future teachers of musical art in socio-cultural vocal activity.

Key words: *pedagogical conditions, scenic-image culture, process of vocal preparation, forms, methods, creative self-realization.*

© Косінська Н.Л., 2019

Постановка проблеми. Значним аспектом у модернізації вищої професійної освіти є дотримання умов, які спонукають до високої динаміки розвитку конкурентоспроможного спеціаліста відносно запитів ринку праці. Сучасне суспільство потребує фахівців, які здатні вирішувати професійні функції, наділені готовністю від початку професійної діяльності виявляти професіоналізм, компетентності у формуванні покоління з високим ступенем естетичної культури, ціннісних орієнтирів. У зв'язку з цим виникає потреба введення інноваційних теоретичних та практичних форм і методів, використання особливого творчого і комплексного підходу для ефективної професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у закладах вищої освіти. З цією метою вчитель музичного мистецтва має оволодіти спектром необхідних якостей, з-поміж яких вагоме значення має сценічно-образна культура.

Процес формування сценічно-образної культури майбутнього учителя музичного мистецтва передбачає обґрунтування і впровадження певних педагогічних умов, які забезпечують цілеспрямованість і системність формування означеної якості у контексті реалізації авторської методики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У наукових роботах українських та зарубіжних дослідників є ціла низка праць, які дають можливість цілісно проаналізувати педагогічні умови формування сценічно-образної культури вчителя музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки (Л. Лимаренко, Т. Стратан-Артишкова, Н. Овчаренко, О. Олексюк, Г. Сотська та ін.). У педагогічній теорії під педагогічними умовами найчастіше розуміють «взаємопов'язану сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, які забезпечують високу результативність навчального процесу і відповідають психолого-педагогічним критеріям оптимальності» [7]; «взаємопов'язану сукупність обставин, засобів і заходів у психологічному процесі,

що сприяє ефективній професійній підготовці майбутніх фахівців» [5].

Найбільш доцільним у контексті нашого дослідження є дефініція Г. Сотської, яка визначає педагогічні умови як «взаємопов'язані елементи цілісної системи, що об'єктивно склалися чи суб'єктивно створені, які сприяють досягненню педагогічної мети і розв'язанню завдань та охоплюють середовище, обставини педагогічного процесу, діяльність суб'єктів, зміст навчання, форми, методи й технології навчально-виховної взаємодії» [12].

Метою статті є визначення педагогічних умов формування сценічно-образної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки, розкриття сутності однієї з ключових педагогічних умов, обґрунтування форм та методів відповідно до визначеної педагогічної умови та їх вплив на професійне становлення майбутніх учителів музичного мистецтва.

Методологія дослідження ґрунтується на загальнотеоретичних та методологічних положеннях філософії, педагогіки й психології щодо формування сценічно-образної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки. Для реалізації поставленої мети застосовувалися методи теоретичного й емпіричного дослідження: аналіз наукової літератури, синтез, систематизація та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Екстраполюючи теоретичні й практичні досягнення вчених щодо обґрунтування та апробації певних педагогічних умов формування професійних якостей, компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва, вважаємо, що найбільш доцільними та ефективними педагогічними умовами є: посилення гуманістичної функції змісту вокальної підготовки на основі реалізації ціннісних смислів музичного мистецтва; включення інтерактивних методів у процес вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва; стимулювання творчої самореалізації майбутніх учителів музичного мистецтва у соціокультурній вокальній діяльності.

Творча самореалізація майбутнього вчителя музичного мистецтва може відбуватися за умов залучення його до ефективної соціокультурної вокальної діяльності у межах вокально-сценічної студії. Звернемось насамперед до забезпечення умов творчої самореалізації майбутнього педагога у процесі навчання. Так, Л. Дяченко слушно зауважує, що творчій самореалізації майбутнього фахівця сприяють такі умови, як організація творчої співпраці та духовної взаємодії студентів і викладачів на діалогічних засадах; орієнтація на індивідуальний розвиток особистості; створення педагогічно комфортного освітнього професійно орієнтованого середовища; організації індивідуальної ситуації успіху тощо [4].

На наше переконання, з метою формування сценічно-образної культури майбутніх учителів музичного мистецтва на творчо-рефлексивному етапі доцільно використовувати таку форму, як вокально-сценічна студія, залучення до діяльності якої сприятиме створенню умов для творчої самореалізації кожного студента, розвитку його за індивідуальною освітньою траєкторією на засадах ефективної діалогічної взаємодії з викладачем, а також дасть змогу змодельовати соціокультурну діяльність, метою якої є збереження і примноження національних традицій вокальної та сценічної майстерності.

За аналогією з визначенням Н. Овчаренко, яка обґрунтувала доцільність та упроваджувала таку форму навчання майбутніх педагогів-музикантів, як вокальна студія [9], вбачаємо основною метою вокально-сценічної студії — розвивати вокальні, інтерпретаційні й акторські вміння майбутнього вчителя музичного мистецтва на основі залучення соціокультурної діяльності, підготовки творчих проєктів, відпрацювання відповідних умінь. Тому основними завданнями вокально-сценічної студії є: розвиток мотивації до формування власної сценічно-образної культури; загачування знання з проблем теорії і практики акторської майстерності, вокальної техніки; формування інтерпретаційних умінь на основі розвитку артистичності, імпровізаційності, музичного чуття, вокальних здібностей, креативності тощо; розвиток здатності до проектування поетапності уроків музики в майбутній педагогічній діяльності з елементами театралізації, емоційної драматургії тощо.

Роботу студії доцільно організовувати на основі вокального класу одного викладача шляхом залучення студентів, які мають відповідні вокальні й акторські здібності. Заняття варто проводити двічі на тиждень, а також індивідуальні майстер-класи з метою підготовки творчих проєктів (не менше двох годин на тиж-

день). Основним фактором успішності роботи вокально-сценічної студії є професіоналізм викладача, його здатність створити творче комфортне навчальне середовище, забезпечувати ситуації творчого успіху, відчуття творчої реалізації у соціокультурній вокальній діяльності.

У межах роботи вокально-сценічної студії вважаємо найбільш доцільними такі форми навчання, як тренінг з акторської майстерності, сценічні етюди, моделювання педагогічних ситуацій, майстер-класи, творчі проєкти тощо. Розглянемо сутність і доцільність кожного з них.

Однією з ефективних форм роботи студії є тренінг з акторської майстерності. Л. Лимаренко зазначає, що «на сьогодні театральною педагогікою розроблено систему тренінгів, що розвивають пам'ять, увагу, уяву, сценічну свободу й віру, асоціативне мислення, здатність до дії та інші елементи творчості. Тому в професійну підготовку не лише майбутніх акторів, а й учителів покладено систему К. Станіславського, адже вона надає нам методологію підготовки й реалізації творчого результату. Ретельно вивчаючи природу сценічної дії, автор систематизував ті елементи творчості, які дають змогу зробити дію цілеспрямованою і продуктивною в обставинах життя ролі. До творчих елементів належать увага до об'єкта; органи сприйняття (зір, слух, дотик, нюх, тощо); пам'ять на відчуття і створення на її основі образних бачень; уява та фантазія; здатність до взаємодії; віра та наївність; відчуття перспективи дії і думки; відчуття ритму; привабливість і витримка; м'язова свобода та пластичність; володіння голосом та правильною вимовою; відчуття фрази; уміння діяти словом» [7].

У сучасній мистецькій освіті, зокрема у підготовці вчителів музичного мистецтва, доцільно використовувати елементи театральної педагогіки, закріплені насамперед у теорії театрального режисера і педагога К. Станіславського. Останній, «досліджуючи елементи творчості, спирається на природні, психологічні закономірності взаємодії людини з оточуючим її світом. Такий універсальний підхід К. Станіславського дає змогу говорити нам про те, що перелічені вище елементи слід використовувати у процесі педагогічної дії під час уроку» [12].

На переконання Л. Лимаренко, тренінги з акторської майстерності вибудовуються з метою пізнання природи творчості, її рушійних механізмів, бажання навчитися бути у творчому стані щодо навколишнього світу, тому «перш ніж навчати учнів творчості, викладачеві необхідно зрозуміти й відчути той стан, де приховані власні ресурси, знайти спосіб відкриття

й поступового поповнення їх, уміння побачити свої творчі результати» [7].

Результативною формою роботи вокально-сценічної студії є сценічні етюди, які сприяють відпрацюванню імпровізаційних, акторських умінь, вияву креативності, створенню творчої атмосфери на засадах діалогічності, пошуку ціннісно-сислового наповнення творів. У теорії сучасної театральної педагогіки поняття «етюд» визначено як вправу, покликану розвивати й вдосконалювати акторську техніку, що складається з різних сценічних дій (навіть простої фізичної дії), імпровізованих чи заздалегідь розроблених викладачем або студентом [1]. Представники театральної педагогіки доводять, що робота над створенням сценічного етюдю включає такі етапи, як розповідь про задум, чіткий виклад у письмовій формі ідеї, теми та конфлікту; написання сценарію з викладенням подій і мети вчинків дійових осіб (композиція); створення постановочного рішення, організація сценічного простору (створення певної атмосфери з використанням театральних компонентів); затвердження сценарію і постановочного задуму на заняттях-репетиціях; постановка (сценічне втілення) з одногрупниками [6].

Науковці акцентують увагу на тому, що створення сценічного етюдю вимагає насамперед застосування методу театралізації, що передбачає здатність до акторської імпровізаційності, використання спектра позамовних засобів (мімічні рухи, жестикуляція, пластика), врахування специфіки синтезу музичних засобів і словесного вираження, акустичних ефектів, стильового виконавського обрамлення, просторове знаходження акторів-виконавців тощо. С. Іригіна зауважує, що «театральність в музичному мистецтві може проявлятися по-різному: в драматургічному розвитку, в музично-тембровій персоніфікації, а також зовнішнім чином — як рух виконавців сценою, візуалізація музичного образу... Активний діалог різних мистецтв може вважатися повноцінним тільки в тому випадку, якщо в ньому будуть задіяні всі аспекти театралізації: ідейний, змістовний, виразний, ілюстративний, а також враховані зовнішні фактори (акустика, костюми, сценічне оформлення), що впливають на якість контакту «сцена — зал»» [5].

Для створення сценічних етюдів майбутнім вчителям музичного мистецтва варто запропонувати музичні твори, які потребують добору акторів-одногрупників, учасників вокально-сценічної студії, імпровізаційних умінь, інтерпретаторської здатності щодо декодування образно-сислового контексту (наприклад, Д. Боньковський укр. нар. пісня «Гандзя»,

М. Кропивницький укр. романс «Соловейко», К. Стеценко «Стояла я і слухала весну», М. Лисенко укр. романс «Садок вишневий коло хати», В. Івасюк «Балада про мальви» та ін.). Студенти виступають у ролі режисерів, реалізують власний творчий задум на основі інтерпретації музичних творів, що розвиває їхню творчу уяву, художній смак, акторські задатки, педагогічну техніку, вербальні й невербальні комунікативні засоби передавання сутності музичних образів.

У межах діяльності вокально-сценічної студії варто застосовувати метод моделювання педагогічних ситуацій, що стимулює студентів до самоаналізу, самооцінки та саморозвитку, готує майбутніх педагогів до співпраці з учнями на основі діалогічної взаємодії. Слушною є думка Ван Юе про те, що «доцільно програвати (моделювати) не всі компоненти уроків, а лише найбільш важливі, методично значущі їх частини, що дозволяє апробувати кілька способів і організаційних форм проведення уроків музики: виконання музичного твору цілком і фрагментарно, підготовка до слухання музики різних вікових категорій учнів, обговорення почутого з акцентом на художній зміст і використання композитором музично-виразних засобів, створення партитур гри на музичних інструментах» [3].

У процесі моделювання педагогічних ситуацій доцільно застосовувати метод емоційної драматургії, який варто запропонувати майбутнім вчителям музичного мистецтва з метою формування їхньої сценічно-образної культури, розвитку інтерпретаційних умінь, вокальної техніки, акторської майстерності. Емоційна складова уроку з музичного мистецтва або виховного заходу передбачає ретельне планування, створення експресивного супроводу, що зумовлює зацікавленість, захопленість учнівської аудиторії музичними творами, формує відчуття причетності до здобутків національного і світового музичного мистецтва. Саме тому, зауважує О. Ростовський, метод емоційної драматургії Д. Кабалевський інтерпретував як метод, за допомогою якого виконується режисура уроку, складається план до плану-конспекту — конспект сценарію виховного заходу. Залежно від підготовки кожного окремого учня й класу в цілому вчитель готує різні сценарії уроку для кожного паралельного класу. Якщо в процесі вокально-хорової роботи учні показують добрі результати, співають інтонаційно чисто, виразно, дотримуються потрібного звукоутворення і звуковедення, своєчасно реагують на зауваження вчителя, не варто переривати цей вид роботи й переходити до наступного, який

заплановано відповідно до плану-конспекту. Доцільно продовжити роботу над шкільною піснею або хоровим твором, а на наступному уроці більше уваги приділити імпровізації або слуханню музики [11].

Застосування методу емоційної драматургії уроку передбачає створення творчої атмосфери зацікавленості, дає учням досвід емоційно-естетичного переживання під час опанування музичного мистецтва, сприяє відчуттю причетності до збагачення і примноження культурно-мистецького досвіду. Учитель музичного мистецтва має володіти здатністю розставляти акценти уроку чи виховного заходу — емоційні, художньо-естетичні, ідейні, наповнювати заняття смисловими відтінками, залучати учнів до реалізації творчого задуму автора музичного твору чи драматичного дійства в цілому. У межах роботи вокально-сценічної студії методи емоційної драматургії, моделювання педагогічних ситуацій доцільно відпрацьовувати під час написання фрагментів сценаріїв виховних заходів до традиційних народних свят, уроків з вивчення народних пісень відповідно до чинних навчальних програм для закладів загальної середньої освіти.

Ефективною формою діяльності вокально-сценічної студії є майстер-класи, що сприяє унаочненню дієвості й ефективності володіння сценічно-образною культурою вчителем музичного мистецтва. Є. Проворова з-поміж вагомих ознак проведення майстер-класів виокремлює такі, як створення умов для залучення студентів до активної діяльності; визначення проблемного завдання і його розв'язання через «прогривання» різних професійних ситуацій; надання можливості кожному учаснику вибирати й оцінювати запропонований методичний матеріал; співпраця викладач — студент, співтворчість і спільний пошук; застосування методу самостійного пізнання від загального до конкретного, від осягнення художньо-образного змісту твору, загального оволодіння нотним текстом до усвідомлення художньої значущості та якісного відтворення кожної ноти; метод вибіркового опрацювання нотного тексту для визначення окремих уривків твору; метод «занурення» [10].

З метою формування сценічно-образної культури майбутніх учителів музичного мистецтва доцільно проводити майстер-класи, які розкривають праксеологічні засади використання акторської майстерності у синтезі з вокальною технікою у контексті інтерпретації образної системи, художньо-сміслового навантаження музичних творів. У процесі про-

ведення майстер-класів важливо демонструвати інноваційні прийоми, вокальні техніки, практикуми, які дадуть можливість підвищити рівень сценічної культури, вокального професіоналізму. Також можна використовувати дібранний матеріал відеотеки, за допомогою якого можливо представити презентації досвіду колег, учителів-практиків.

За результатами участі у діяльності вокально-сценічної студії майбутні учителі музичного мистецтва мають представити творчі проекти, які передбачали підготовку дуетних композицій, презентацій до них, «занурення» в історію їх створення і виконання. На думку Т. Стратан-Артишкової, проекти варто готувати відповідно до вимог, тому передбачено «враховувати логічний виклад матеріалу, аналіз художніх явищ у всій їх цілісності й контекстності відповідно до принципу історизму, розкриття «духу» епохи, творчого портрету і методу митця, зосередження уваги на конкретному творі, до змісту якого студенти самостійно добирають твори іншого виду мистецтва, здійснюють пошуки взаємозв'язків мистецтв і в такий спосіб відбувається аналітико-синтетична діяльність свідомості, детальне заглиблення в суть твору, осмислення спільних ознак і формотворчих елементів, тонких нюансів, що в кінцевому підсумку сприяє розвитку емоційно-ціннісної, емоційно-компетентнісної сфер студентів» [14].

У межах роботи вокально-сценічної студії з метою формування сценічно-образної культури майбутніх учителів музичного мистецтва нами запропоновано творчі проекти на основі презентації, виконання та інтерпретації дуетних композицій. Учасники студії мають підготувати презентаційні матеріали, власну версію виконання дуетного твору на основі особистісної інтерпретації його ціннісно-сміслового навантаження, виявляючи креативність, імпровізаційність, музичність, емпатійність тощо, а також залучаючи до сценічної і вокальної інтерпретації різні види мистецтва (образотворче, літературне тощо). Зокрема, запропоновано такий дуетний репертуар для формування сценічно-образної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у межах вокально-сценічної студії: Дж. Верді опера «Травіата» дует Віолетти і Альфреда; М. Лисенко опера «Наталка Полтавка» дует Наталки і Петра; П. Чайковський опера «Євгеній Онегін» дует Тетяни та Ольги; П. Чайковський опера «Пікова дама» дует Прилепи і Міловзора «Мій миленький дружок»; І. Поклад, Ю. Рибчинський «Скрипаль»; муз. В. Верменича, сл. М. Сингаївського «Чорнобривці»; П. Чайковський дует Оксани

й Вакули з опери «Черевички»; С. Гулак-Артемівський дует Карася й Одарки з опери «Запорожець за Дунаєм» та ін.).

Висновки. Отже, створення вокально-сценічної студії, тренінги з акторської майстерності, сценічні й педагогічні етюди, майстер-класи, творчі проекти, методи театралізації та емоційної драматургії — це основні форми й методи формування сценічно-образної культури майбутніх учителів музичного мистецтва відповідно до третьої педагогічної умови — стимулювання творчої самореалізації майбутніх учителів музичного мистецтва у соціокультурній вокальній діяльності. Такі форми та методи дають змогу вдосконалити навчальний процес,

зроблять його максимально раціональним, актуалізують творчі особистісні якості, дають можливість сформувати ціннісні орієнтації майбутнього учителя музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки, а найголовніше — створити креативне інноваційне середовище, у якому відбувається ефективна діалогова взаємодія студентів, продукуються творчі проекти, збагачуються теорія і практика педагогіки мистецтва, мистецької освіти.

Перспективи подальших досліджень дають змогу розробити авторську методіку формування сценічно-образної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки.

ДЖЕРЕЛА

1. Абрамян В.С. Театральна педагогіка: навч. посіб. Київ: Лібра, 1996. 224 с.
2. Театр, актер, режиссер: краткий словарь терминов и понятий; [авт.-сост. А.А. Савина]. СПб.: Лань: Планета музики, 2010. 350 с.
3. Ван Юе Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх учителів музики в процесі гри на музичному інструменті (фортепіано). *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*; ред. кол.: В.Ф. Черкасов, В.В. Радул, Н.С. Савченко. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2017. Вип. 157. 300 с. С. 204–205.
4. Дяченко С. Підготовка майбутніх фахівців до творчої самореалізації та професійного самовиявлення в контексті соціалізації: теоретичний аспект. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр.; [редкол.: Т.І. Сушенко (гол. ред.) та ін.]. Запоріжжя: КПУ, 2014. С. 169–176.
5. Іригіна С.О. Театральна педагогіка як мистецько-педагогічна проблема у системі диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів-музикантів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*; ред. кол.: В.Ф. Черкасов, В.В. Радул, Н.С. Савченко. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2017. Вип. 157. 300 с. С. 68.
6. Касярум К.В. Формування комунікативної компетенції майбутніх викладачів вищої школи. *Вісн. Черкас. ун-ту. Серія: Пед. науки*. Черкаси, 2010. Вип. 109. С. 99–105.
7. Лимаренко Л.І. Студентський театр у системі професійної підготовки майбутніх педагогів: монографія; Херсон. держ. ун-т. Херсон: ХДУ, 2015. 483 с.
8. Манько В.М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Соціалізація особистості*. 2000. № 2. С. 153–161.
9. Овчаренко Н.А. Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності: теорія та методологія: монографія. Кривий Ріг: Вид. Р.А. Козлов, 2014. 400 с. С. 318–319.
10. Проворова Є.М. Технологія майстер-класу у методичній підготовці майбутніх учителів музики. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*; ред. кол.: В.Ф. Черкасов, В.В. Радул, Н.С. Савченко. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2017. Вип. 157. 300 с. С. 125, 127.
11. Ростовський О. Теорія і методика музичної освіти: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. 640 с. С. 336.
12. Сотська Г.І. Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва: дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.04; І-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. Київ, 2014. С. 248–249.
13. Станиславський К. Театральная педагогика как средство создания развивающей образовательной среды: образовательная программа повышения квалификации педагогов и руководителей образования. Екатеринбург: АМБ, 2005. 160 с.
14. Стратан-Артишкова Т.Б. Творчо-виконавська підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва: теорія і практика: монографія; за наук. ред. А.М. Растригіної; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. 440 с. С. 310.

REFERENCES

1. Abramian, V. S. (1996). *Teatralna pedahohika: navch.posib.* [Theatrical pedagogy: tutorial]. Kyiv: Libra, 224 (in Ukrainian).
2. *Teatr, aktier, rezhisier: kratkii slovar terminov i poniatii* (2010). [Theater, Actor, Director: brief glossary of terms and concepts]. SPb.: Lan: Planeta muzyki, 350 (in Russian).
3. Van, Yue (2017). *Pedahohichni umovy formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky v protsesi hry na muzychnomu instrumenti (fortepiano)* [Pedagogical Conditions for the Formation of Methodical Competence of Future Music Teachers in the Process of Playing the Musical Instrument (piano)]. Serii: *Pedahohichni nauky*, Kropyvnytskyi: RVV TsDPU im. V. Vynnychenka, 204–205 (in Ukrainian).
4. Diachenko, S. (2014). *Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv do tvorchoi samorealizatsii ta profesiinoho samoviyavlennia v konteksti sotsializatsii: teoretychnyi aspekt* [Preparation of Future Specialists for Creative Self-Realization and Professional Self-expression in the Context of Socialization: the theoretical aspect]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh: zb. nauk. pr., Zaporizhzhia: KPU*, pp. 169–176, p. 174 (in Ukrainian).
5. Iryhina, S. O. (2017). *Teatralna pedahohika yak mystetsko-pedahohichna problema u systemi dryhentsko-khorovoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv-muzykantiv* [Theatrical Pedagogy as Art-pedagogical Problem in the System of Conductor-Choral Training of Future Music Teachers]. Kropyvnytskyi: RVV TsDPU im. V. Vynnychenka, 68 (in Ukrainian).
6. Kasiarum, K. V. (2010). *Formuvannia komunikatyvnoi kompetentsii maibutnikh vykladachiv vyshchoi shkoly* [Communicative Competence Development of Future High School Teachers]. Cherkasy, 99–105 (in Ukrainian).
7. Lymarenko, L. I. (2015). *Studentskyi teatr u systemi profesiynoi pidhotovky maibutnikh pedahohiv* [Student Theatre in the System of Professional Training of Future Teachers]. Monohrafiia, Kherson: KhDU, 483 (in Ukrainian).
8. Manko, V. M. (2000). *Dydaktychni umovy formuvannia u studentiv profesiino-piznavalnoho interesu do spetsialnykh dystsyplin* [Didactic Conditions of Development of Professional-cognitive Interest of Students in Special Disciplines]. *Sotsializatsiia osobystosti*, 2, 153–161 (in Ukrainian).
9. Ovcharenko, N. A. (2014). *Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do vokalno-pedahohichnoi diialnosti: teoriia ta metodolohiia: monohrafiia* [Professional Training of Future Teachers of Musical Art for Vocal and Pedagogical Activities: theory and methodology]. Kryvyi Rih: Vyd. R.A. Kozlov, 318–319 (in Ukrainian).
10. Provorova, Ye. M. (2017). *Tekhnolohiia maister-klasu u metodychnii pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv muzyky* [Technology of Master Class in Methodical Preparation of Future Music Teachers]. Kropyvnytskyi: RVV TsDPU im. V. Vynnychenka, pp. 125, 127 (in Ukrainian).
11. Rostovskyi, O. (2011). *Teoriia i metodyka muzychnoi osvity: navch.-metod. posibnyk* [Theory and Methodology of Musical Education: manual]. Ternopil: Navchalna knyha, 336 (in Ukrainian).
12. Sotska, H. I. (2014). *Teoretychni i metodychni zasady formuvannia estetychnoi kultury maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva* [Theoretical and Methodical Principles of Formation of Aesthetic Culture of Future Teachers of Fine Arts]. *Dysertatsiia doctora pedahohichnykh nauk*, Kyiv, 248–249 (in Ukrainian).
13. Stanislavskii, K. (2005). *Teatralnaia pedagogika kak sredstvo sozdaniia rozvivaiushchei obrazovatelnoi srede: obrazovatelnaia programma povysheniia kvalifikatsii pedagogov y rukovoditelei obrazovaniia* [Theatrical Pedagogy as Means of Creating a Developing Educational Environment: an educational program for raising the qualifications of teachers and educational leaders]. Ekaterynburh, 160 (in Russian).
14. Stratan-Artishkova, T. B. (2014). *Tvorcho-vykonavska pidhotovka maibutnioho vchytelia muzychnoho mystetstva: teoriia i praktyka: monohrafiia* [Performing Arts Training for Future Music Teacher: theory and practice: monograph]. Kirovohrad: RVV KDPU im.V. Vynnychenka, 310 (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 14.05.2019 р.

Прийнято до друку 17.06.2019 р.